

ASOCIACE
PRO PORODNÍ DOMY
A CENTRA

Den 2

Právo

Informovaný souhlas a odpovědnost odborníka
v českém právu a judikatuře

Anna Štefanidesová

Krátký historický exkurz

Jak se proměnil vztah mezi zdravotníky a pacienty?

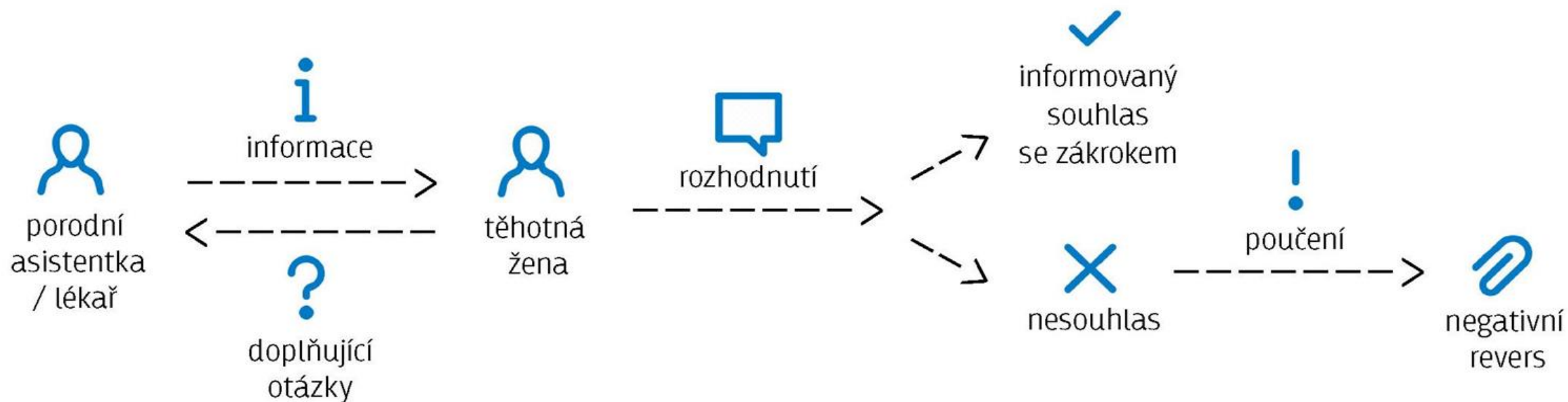
▶ Zásadní milníky:

- ▶ Úmluva o lidských právech a biomedicíně (2001)
- ▶ Zákon o zdravotních službách (zákon č. 372/2011 Sb.)

Informovaný souhlas

Co pro vás znamená?

Informovaný souhlas

§ 28 zákona o zdravotních službách

§ 28 Práva pacienta

(1) Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.

(3) Pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo

...

§ 31 zákona o zdravotních službách

(1) Poskytovatel je povinen

- a) zajistit, aby byl pacient srozumitelným způsobem v dostatečném rozsahu informován o svém zdravotním stavu a o navrženém individuálním léčebném postupu a všech jeho změnách (dále jen „informace o zdravotním stavu“),
- b) umožnit pacientovi nebo osobě určené pacientem klást doplňující otázky vztahující se k jeho zdravotnímu stavu a navrhovaným zdravotním službám, které musí být srozumitelně zodpovězeny.

(2) Informace o zdravotním stavu podle odstavce 1 obsahuje údaje o

- a) příčině a původu nemoci, jsou-li známy, jejím stadiu a předpokládaném vývoji,
- b) účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaných zdravotních služeb, včetně jednotlivých zdravotních výkonů,
- c) jiných možnostech poskytnutí zdravotních služeb, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích pro pacienta,
- d) další potřebné léčbě,
- e) omezeních a doporučeních ve způsobu života s ohledem na zdravotní stav a
- f) možnosti
 1. vzdát se podání informace o zdravotním stavu podle § 32 a
 2. určit osoby podle § 32 a 33 nebo vyslovit zákaz o podávání informací o zdravotním stavu podle § 33.

Informace o zdravotním stavu je pacientovi sdělena při přijetí do péče a dále vždy, je-li to s ohledem na poskytované zdravotní služby nebo zdravotní stav pacienta účelné.

Příklad z praxe – rozhodnutí Ústavního soudu I. ÚS 2078/16

Ústavní soud zdůrazňuje, že institut svobodného a informovaného souhlasu s každým lékařským zákrokem je založen na autonomii volby a svobody rozhodovat o vlastním těle. Jedná se také o vyjádření úctě k lidské důstojnosti a svobodě člověka vést svůj život způsobem dle vlastního výběru, a to i takovým způsobem, který zahrnuje činnosti fyzicky škodlivé či sobě samému nebezpečné. K tomu nakonec Ústavní soud dodává: *„lékař může pacienta přesvědčovat, může se snažit přimět ho ke změně postoje [...], ale v konečném důsledku nemůže zabránit realizaci rozhodnutí o odmítnutí péče, které bylo učiněno na základě svobodné a vážné vůle dospělé svéprávné osoby.“*

Informovaný souhlas u nezletilého

- ▶ Informovaný souhlas u nezletilého uděluje rodič (§ 35 odst. 1 zákona o zdravotních službách)
- ▶ Odpovědnost za dítě nesou rodiče; poskytovatel zdravotní péče nese odpovědnost za odbornost své práce
- ▶ U nezletilého lze neodkladnou péči poskytnout také k nezbytné záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví nebo léčbě duševní poruchy

Příklad z praxe – “případ brněnské záchranky”

- ▶ I. ÚS 3783/18 (případ brněnské záchranky): *„V posuzované věci je tedy ústavně konformním závěrem výše uvedený princip, podle kterého je v případě odnětí dítěte matce proti její vůli ihned po narození nutné prokázat existenci zvláště naléhavých důvodů pro takový postup, resp. prokázat, že je **skutečně (alespoň s vysokou pravděpodobností) život a zdraví plodu bezprostředně ohrožen** a provedené zákroky jsou přiměřené sledovanému účelu záchraně života a zdraví nenarozeného dítěte. Dodržení této podmínky je pak nutné zkoumat v každém jednotlivém případě.“*

Odmítnutí péče a negativní revers

- ▶ Využíváte někdy negativní revers?
- ▶ V jakých situacích?
- ▶ Je pro vás jeho použití v něčem jiné než použití informovaného souhlasu?

§ 34 zákona o zdravotních službách

...

(3) Pacientovi, kterému byla podána informace o zdravotním stavu nebo se podání informace podle § 32 odst. 1 vzdal a který odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, nejde-li o případ, kdy lze zdravotní služby poskytnout bez souhlasu, je opakovaně podána informace o jeho zdravotním stavu v rozsahu a způsobem, ze kterého je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit jeho zdraví nebo ohrozit život. Jestliže pacient i nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení (**revers**).

(4) Pacient může svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb odvolat. Odvolání souhlasu není účinné, pokud již bylo započato provádění zdravotního výkonu, jehož přerušlení může způsobit vážné poškození zdraví nebo ohrožení života pacienta.

(5) Písemný souhlas, písemné odvolání souhlasu, popřípadě záznam o odvolání tohoto souhlasu, pokud pacient souhlas odvolal bez písemného vyjádření, písemné prohlášení o nesouhlasu s poskytnutím zdravotních služeb, popřípadě záznam o tomto nesouhlasu, pokud pacient odmítá učinit písemné prohlášení, je součástí zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi; podepíše je pacient a zdravotnický pracovník. Odmítá-li pacient záznam podle věty první podepsat, zdravotnický pracovník tuto skutečnost do záznamu doplní; záznam podepíše zdravotnický pracovník a svědek.

Příklad z praxe – “případ brněnské záchranky”

*„Nástrojem, který se k přiměřenému řešení celé situace nabízel, byl **negativní revers** (informovaný nesouhlas s dalším poskytováním péče). (...) Pokud je pak mezi některými zdravotnickými pracovníky v rámci vadných představ o právech pacientů (...) dovozováno, že „revers za dítě nelze podepsat“, je tato představa zavádějící. Soud zcela souhlasí s publikovanými názory teorie medicínského práva (...), dle kterých zákonný zástupce může zásadně jménem dítěte (včetně novorozence) rozhodnout o odmítnutí péče, nejedná-li se právě o situaci popsanou v § 23 odst. 3 zákona o péči o zdraví lidu (naše pozn.: neodkladná péče nezbytná k záchraně života nebo zdraví dítěte).*

Pozn. V České republice neexistuje judikatura, dle které by lékař nakonec nesl odpovědnost za pacienta, který odmítl péči podepsáním negativního reversu.

Právo dítěte na nepřetržitou přítomnost rodiče

- ▶ Dítě má právo na nepřetržitou přítomnost rodiče
- ▶ Nepřetržitou přítomností se myslí 24 hodin denně
- ▶ Úzce souvisí s bondingem, na který mají rodiče také právo
 - ▶ Pokud si rodič nepřeje odněšení dítěte na vyšetření, zvážení, měření atd., je nutné toto jeho právo respektovat vyjma zdravotních služeb nezbytných k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví u dítěte (§ 38 odst. 4 písm. b zákona o zdravotních službách)
 - ▶ Hypotetické ohrožení života nestačí, musí být reálně hrozící v danou chvíli, jak opakovaně určil soud

Z čeho právo na nepřetržitou přítomnost vychází?

- ▶ § 28 odst. 3 písm. e) bod 1 zákona o zdravotních službách

Důležitá judikatura Evropského soudu pro lidská práva

- ▶ Hanzelkovi proti České republice
- ▶ V. C. proti Slovensku
- ▶ Glass proti Spojenému království
- ▶ Kononvalova proti Rusku
- ▶ G. M. a další proti Moldavsku

Děkuji za pozornost.